

E-könyv kiadás a szerzői jogban

Rendezvények sora bizonyítja, hogy a nehéz helyzet ellenére van élet a könyvtári világban. Én most egy *különleges könyvtár* által szervezett eseményen vehettem részt a világháló segítségével. **Pozsgai Brigitta** az **Unipie** alapítója, egy online egyetemi könyvtárat hozott létre, ahol bárki olvashatja és jegyzetelheti is az egyetemi tankönyveket, a laptopján, a tabletjén és akár a mobilján is. Az Unipie a napokban konferenciát szervezett. Itt hallhattuk **dr. Rostás Péter ügyvéd** előadását, aki olyan szerzői jogokkal kapcsolatos kérdésekre válaszolt, hogy „*Mi a különbség a felhasználási szerződés és a kiadói szerződés között, illetve mi a különbség a többszörözés és terjesztés valamint a nyilvánossághoz közvetítés között? Mire kell odafigyelni a jövőben megalkotandó műre vonatkozó szerződések esetén?*”

Elsőként a szerzői jog alapfogalmait vette sorra az előadó. A szerzői jog legfontosabb alapfogalma maga a **mű**. Műnek tekintjük az irodalom, a tudomány, a művészet minden alkotását, amely mint a szellemi tevékenység eredménye egyéni eredeti jelleggel bír. A szerzői jogi törvény példalózó jelleggel sorolja fel, mit tekintünk műnek. Egyben nevesíti is az irodalmi műveket, megkülönböztet szépirodalmi, szakirodalmi, tudományos, publicisztikai műveket. A tankönyv például egyértelműen műnek minősül.

A szerzői jogi törvény szerint **szerző** az, aki a művet megalkotta. A szerzőt a mű létrejöttétől illetik meg a szerzői jogok. Ehhez nem szükséges semmilyen intézmény, egyesület vagy alapítvány közreműködése, nyilvántartástól függetlenül él a szerzői jog. A szerzői jogok a szerző életében és halálától számított 70 éven át részesülnek védelemben. A törvény a szerzői jogokat két nagy csoportba osztja. Megkülönbözteti a személyhez fűződő jogokat és a vagyoni jogokat. A személyhez fűződő jogok alatt érti a mű nyilvánosságra hozatalához, a név feltüntetéséhez és a mű egységének védelméhez való jogot. A szerző a személyhez fűződő jogait nem ruházhatja át, azok másként

sem szállhatnak át, és a szerző nem mondhat le róluk. A szerzői vagyoni jogok azt jelenti, hogy a szerzőnek kizárólagos joga van a mű bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. A törvény szerint a mű felhasználásának minősül többek között a többszörözés, a terjesztés, a nyilvános előadás, a nyilvánosság-hoz közvetítés sugárással vagy másként, az átdolgozás és a kiállítás. A nyilvánosság-hoz közvetítés speciális esete, amikor a művet úgy teszik a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.

A **felhasználási szerződés** értelmezése szerint a felhasználási szerződés alapján a szerző engedélyt ad a műnek a felhasználására, a felhasználó pedig köteles ennek fejében díjat fizetni, amit jogdíjnak hívunk. A mű felhasználására az engedély felhasználási szerződéssel szerezhető meg, amit írásba kell foglalni. Ha a felhasználási szerződés tartalma nem állapítható meg egyértelműen, a szerző számára kedvezőbb értelmezést kell elfogadni. Ha a szerződés nem jelöli meg az engedélyezett felhasználási módokat, akkor az engedély arra a felhasználási módra vonatkozik, ami a szerződés céljának megvalósításához elengedhetetlenül szükséges. Például a nyilvánosságra hozatal joga magában foglalhatja az elektronikus adathordozóra másolás jogát is. A felhasználási szerződés kapcsán szót kell ejteni még a kizárólagosságról és az átruházhatóságról is. A felhasználási szerződés csak kifejezett kikötés esetén ad kizárólagos jogot. Kizárólagos felhasználási engedély alapján csak a jogszerző használhatja fel a művet, a szerző további felhasználási engedélyt nem adhat. A felhasználó (jogszerző) az engedélyt harmadik személyre csak akkor ruházhatja át, illetve csak akkor adhat harmadik személynek további engedélyt a mű felhasználására, ha azt a szerző kifejezetten megengedte.

A **kiadói szerződés** alapján a szerző köteles a művet a kiadó rendelkezésére bocsátani, a kiadó

pedig jogosult azt kiadni, valamint forgalomba hozni és a szerzőnek díjat fizetni. A kiadói szerződés a felhasználási szerződés egy altípusa, ami úgy foglalja magában a többszörözési és terjesztési (forgalomba hozatali) jogot, hogy azt a kiadói szerződésben nem is szükséges meghatározni. A kiadói szerződés mindig kizárólagos. Ez a kiadó marketing költségei miatt érthető is. Azonban nem minden fajta többszörözésre szerez jogot külön kikötés nélkül a kiadó. Az elektronikus hordozóra történő másolásra (ez az e-book „kiadás”, valójában az e-book lehívásra hozzáférhetővé tétele előfeltétele) csak külön kikötés alapján lehet jogot szerezni.

A jövőben megalkotandó műre vonatkozó szerződés vegyes jellegű szerződés típus, amely magában foglalja a vállalkozási szerződés és a felhasználási szerződés (kiadói szerződés) elemeit is. A vállalkozási szerződés lényege, hogy a vállalkozó valamilyen munkával elérhető eredmény létrehozására vállalkozik, a megbízó ennek fejében fizeti a vállalkozási díjat. A jövőben megalkotandó mű esetén is ugyanez a helyzet. Például egy egyetemi kiadó egy professzort felkér arra, hogy írjon egy tankönyvet. A szerződéskötés pillanatában még nem létezik az adott tankönyv, a jövőben kerül megalkotásra. Ezt munkájának eredményeként saját tevékenységével kell létrehoznia a tankönyvszerzőnek. Ez a része a szerződésnek a vállalkozási szerződés. A jövőben megalkotandó műre vonatkozó szerződésben rögzíteni kell azt is, hogyha létrejött ez a mű, mostani példánkban tankönyv, akkor mit tehet vele az egyetemi kiadó,

milyen módokon használhatja fel. A jövőben megalkotandó műre vonatkozó szerződésnél, amennyiben a felhasználó elfogadja az elkészített művet és megfizeti a díjat, megszerzi a mű felhasználására a szerződésben meghatározott terjedelmű felhasználói jogot is. A kikötött díj általában egyösszegű, fix, egyszeri díj, nem függ a felhasználás mértékétől, a kiadói szerződéssel ellentétben. A bírói gyakorlat szerint – a felek ellenkező megállapodásának hiányában – fedezi az engedély alapján megszerzett jog és az elvégzett tevékenység ellenértékét is.

A nyilvánossághoz közvetítés feltételei szerint a szerző a saját művével ezt megteheti. Ha a szerzőtől különböző harmadik személy szeretné ezt megtenni, akkor szüksége van írásbeli felhasználási szerződésben adott felhasználási engedélyre ténylegesen a nyilvánossághoz közvetítésre vonatkozóan. A szerzővel kötött szerződés feltétele, hogy a szerző korábban másnak nem adott kizárólagos felhasználói jogot. A szerzőtől különböző jogtulajdonossal kötött szerződés feltétele, hogy a jogtulajdonos megszerezte a szerzőtől az erre vonatkozó felhasználási jogot, és a szerző engedélyezte, hogy másnak további felhasználói jogot adjon a jogtulajdonos. Ezek a legfontosabb feltételei egy mű nyilvánosságához közvetítésének. Amellett, hogy az alapvető szerzői jogi kérdésekkel tisztában vagyunk, minden esetben szükséges a szerződések egyedi vizsgálata is.

Prokné Palik Mária
(BME OMIKK)